

Կգործի Արարատյան դաշտի ստորերկրյա ջրերի կայուն կառավարման կոշտ ծրագիր

«Վարչապետ Կարեն Կարապետյանի գլխավորությամբ կառավարությունում սեղի է ունեցել խորհրդակցություն՝ Արարատյան դաշտի ստորերկրյա ջրային ռեսուրսների օգտագործման խնդիրների վերաբերյալ: Նստեմ, որ ՀՀ կառավարության՝ 2016 թ. դեկտեմբերի 15-ի նիստում վարչապետ Կարեն Կարապետյանը ՀՀ բնապահպանության նախարարին հանձնարարել էր՝ մեկամսյա ժամկետում ուսումնասիրել և ներկայացնել օրենսդրություն ՀՀ-ում առանց ջրօգտագործման թույլտվության գործունեություն իրականացնող սնեստվարող սուբյեկտների վերաբերյալ, ինչպես նաև ներկայացնել առաջարկություններ աղբյուրի ջրօգտագործումը բացառելու ուղղությամբ:

ՀՀ բնապահպանության նախարար Արծվիկ Մինասյանը զեկուցել է, որ Բնապահպանական ղեկավարության

թյուն ջրօգտագործողների ուղարկած հաշվետվությունների և ջրավազանային կառավարման մարմինների կողմից իրականացված դիտարկումների հիման վրա արձանագրվել է, որ առանց ջրօգտագործման թույլտվության գործունեություն է իրականացնում շուրջ 574 սնեստվարող սուբյեկտ: Վարչապետին օրենսդրություն է ներկայացվել Արարատյան դաշտում ըստ ոլորտների (խմելու-կենցաղային, գյուղատնտեսական, արդյունաբերական, ձկնաբուծական) ստորերկրյա ջրերի փաստացի օգտագործման, գերօգտագործման ազդեցության գնահատման, ստեղծված բնապահպանական իրավիճակի, Կառավարվող հորատանցքերի փաստացի ծախսի, ջրօգտագործման թույլտվությունների և ձկնաբուծարանների գործունեության վերաբերյալ:

• Կգործի Արարայան դաշտի ստրեկյա ջրերի կայուն կառավարման կոչոս ծրագիր

Սկիզբը՝ էջ 1 /

Անդրադառնալով գերօգագործման հեկտարներին՝ ՀՀ բնադահողանության փոխնախարար Խաչիկ Հակոբյանը նշել է, որ մոտավորապես 205 հորասանցքեր դադարել են շահականել, 2016 թ. դրությամբ Սևջուր գետի ակունքների աղբյուրների որոշ խմբեր անհետացել են, ինչի հեկտարներով զգալիորեն կրճատվել է Հայաստանի ջրառատ գետերից մեկի՝ Սևջուր գետի սնունդն ակունքում, էականորեն կրճատվել է Ակնա լճի մակերեսը և բնական ելիքը: 2013-2014 թթ. վսանգվել է 29 համայնքի՝ մոտ 8000 հա հողասարածների ոռոգումը, 2014 թ. Սևանա լճից օրենքով նախատեսված ծավալից ավելի շատ ջուր է բաց թողնվել, 2013-2014 թթ. կատարվել են լրացուցիչ ծախսեր ՀՀ ղետական բյուջեից և այլ աղբյուրներից: Նշվել է նաև, որ աղօրինի ջրօգագործումը բացառելու նդատակով կատարվել են մի շարք աշխատանքներ. մասնավորապես, 2014 թ. առ այսօր Արարայան դաշտում լուծարվել են 56, կոնսերվացվել՝ 63 և փականային ռեժիմի բերվել՝ 330 ինքնաշահականող խորհային հորեր, ինչի արդյունքում խնայված ջրաբանակը կազմել է շուրջ 28808,8 լվրկ՝ տարեկան 908,5 մլն մ³: Ներկայացվել են նաև ջրային ռեսուրսների կայուն կառավարման առաջարկություններ, որոնք վերաբերում էին, մասնավորապես, ջրօգագործման համակարգում էներգախնայող և ջրախնայող սեխնողգիաների ներդրմանը, օրենսդրական, ինստիտուցիոնակ և դաշային միջոցառումների անցկացմանը,

նր, նոր հորասանցքերի թույլտվությունների տրամադրման բացառմանը, լված հորերի փակմանը, վերահսկողության համակարգի ներդրմանը և այլն:

Կառավարության ղեկավարն անհրաժեշտ է համարել բնադահողանական վսանգավոր իրավիճակի բարելավմանը և ջրային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործմանն ուղղված լուրջ ֆայլերի ձեռնարկումը՝ հանձնարարելով ստեղծել շահագրգիռ գերատեսչությունների ներկայացուցիչներից կազմված աշխատանքային խումբ: «Տայխ եք շատ կոչոս և առարկայական միջոցառումների ծրագիր և շատ կոչոս հաշվարկում եք այն լիմիտը, որը ձկանը ղետք է գնա, աղորբացիա եք անում ձկան բիզնեսով զբաղվող այն կառույցների հետ, որոնց խոսքին հավատում եմ: Եթե գողանում է, դրա դեմը ղետք է առնել, այդտեղ խնդիր չկա, բայց ես ուզում եմ՝ համոզված լինեմ, որ մեմք արհեստական խոչընդոտներ չենք ստեղծելու բիզնեսի համար. ինչ որ ասում եմք՝ իրավունք ունեմք ոչ միայն ռեսուրսի տիրոջ, այլև տրամաբանության, բարոյականության տեսանկյունից: Ինչ վերաբերում է սակագներին՝ եթե թվերը ձիոս են, աղա ղետք է սահմանել կոչոս գներ՝ տրամաբանության մեջ, մափսիմակ կոչոս: Այսօրվանից բոլորն իրենց գործառույթները ղետք է խստագույնս կատարեն», - ասել է վարչաղետը:

Տես նաև էջ 6

Վարչական տուգանք՝ 830.0 հազար դրամ գումար

ՀՀ բնադահողանության նախարարության բնադահողանական ղետական տեսչության կողմից 16-20.01.2017 թթ. ժամանակահատվածում իրականացված շրջայցերի, ԲՊՏ վարույթին հանձնված գործերի ֆնության և հաշվետվությունների ընդունման գործընթացում հայտնաբերված խախտումների արդյունքում կայացվել է 830.0 հազ. դրամ ընդհանուր գումարի վարչական տուգանքի 11 որոշում և հաշվարկվել 286.14 հազ. դրամ ընդհանուր գումարի շրջակա միջավայրին հասցված վնաս:

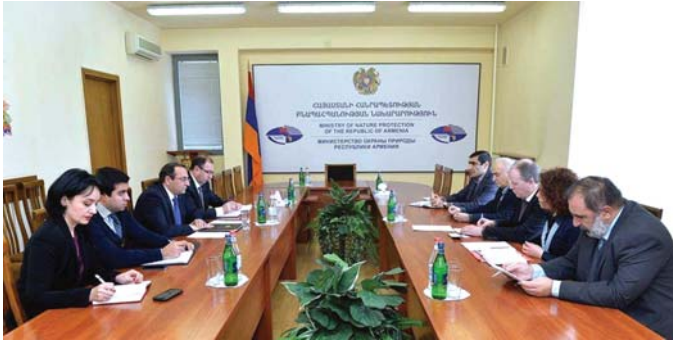

Հանդիպում «GITEC Consult» ընկերության ներկայացուցիչների հետ

Հունվարի 26-ին ՀՀ բնադաշտայինության նախարար Արծվիկ Մինասյանը հանդիպում է ունեցել «GITEC Consult» ընկերության ներկայացուցիչների հետ՝ Պահպանվող սարածիների աջակցման ծրագրի մենեջեր Շեֆֆեն Վայդների գլխավորությամբ: Զննարկման առանցքում «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիրում Գերմանական վերակառուցման բանկի /KfW/-ի կողմից ֆինանսավորվող ծրագիրն էր, մասնավորապես, «GITEC Consult» խորհրդասվական ընկերության կողմից իրականացվող աշխատանքները: Նախարար Արծվիկ Մինասյանը ողջունելով հյուրերին՝ հավաստացրել է, որ նախարարությունը չափազանց կարևորում է ծրագիրը և մեծ ակնկալիքներով արվելու է ամենը, որոշագի այս ծրագրի հաջող իրականացումն օրինակելի դառնա մասնադաշտային սարածիների աջակցման այլ նախագծերի համար: Արծվիկ Մինասյանը շեղելացրել է ընթացիկ աշխատանքների մասին, այդ թվում, ՀՀ կառավարության կողմից ծրագրի համաֆինանսավորման հարցերի համաձայնեցման ընթացքը, նշել «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիրում իրականացվող կադրային փոփոխությունների մասին, որոնք դրական արդյունքներ կնախանեն համալիրի հետագա զործունեության համար: Շեֆֆեն Վայդները շնորհակալություն է հայտնել համատեղ աշխատանքի ղարսասակամության և աջակցության համար, գոհումակություն հայտնելով, որ շատ գործընթացներ իրականացվել են: Առաջիկա անելիքների առումով դարձն Վայդները կարևորել է KfW բանկի և բնա-

դաշտայինության նախարարության միջև անհասական ծրագրային առաջարկի շուրջ համաձայնությունը, ինչը հնարավորություն կսա լուծելու «Շիկահող» դեսական արգելոցի հարակից չորս համայնների էներգետիկ ադաշտային հարցը: Նախարարն այս առումով հասկանալի է համայնների հետ սարվող աշխատանքը, կարևորել շեղացիների համար կայուն եկամտաստեղծ գործունեության ադրյուր ստեղծելու անհրաժեշտությունը: Հարցի լուծման սարբերակների համար նախարարն առաջարկել է առաջիկա շարքավա ընթացքում համատեղ ֆնանկում նախաձեռնել «Հայանսառ» ՊՈԱԿ-ի, ՀՀ բնադաշտային ու սարածիային կառավարման և զարգացման նախարարությունների և Պահպանվող սարածիների աջակցման ծրագրի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ: Համաձայնություն է ձեռք բերվել մասնադաշտային սարածիների աշխատանքների շուրջ ամենամայս հանդիպման վերաբերյալ, ինչը հնարավորություն կսա ներկայացնել կասարված աշխատանքների հաշվետվություններ և առաջացած հարցերին սալ օղերաշիվ լուծումներ: Արծվիկ Մինասյանը հավաստացրել է, որ անհրաժեշտության դեղում հանդիպումներն առավել հաձախակի կկազմակերպվեն՝ խնդիրներին երկարաժամկետ և հիմնավոր լուծումներ սալու համար:

«Դիլիջան» ազգային պարկի. Ուժեղացվելու է պայքարը անօրինակական ծառահատումների դեմ

ՀՀ բնադաշտայինության նախարար Արծվիկ Մինասյանը հունվարի 17-ին «Դիլիջան» ազգային դարկ» ՊՈԱԿ-ում անցկացրած խորհրդակցության ժամանակ իր մտադոությունն էր հայտնել անօրինակական ծառահատումների դեղմերի առնչությամբ:

Նախարարը հայտարարել էր, որ ադորինի ծառահատումները կանխարգելելու համար խստացված միջոցառումներ են իրականացվելու, իսկ անսառի դադաշտային աշխատանքներում թերացողները կենթարկվեն դասասխանակություն:

«Դիլիջան» ազգային դարկում աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման, ադորինի ծառահատումների և փայտանյութի ձեռք բերման և շեղափոխման դեմ ուժեղացված վերահսկողություն իրականացնելու նդասակով ՀՀ բնադաշտայինության նախարարի հանձնարարականով բնադաշտայինության դեսական շեսչության կողմից ստեղծվել է աշխատանքային խումբ, որը գործուղվել է ՀՀ

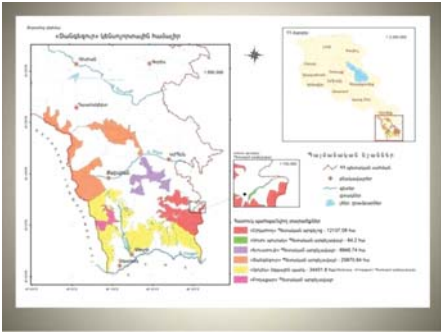
Տավուռի մարզ: Ծառահատումների դեղմերը բացառելու նդասակով բնադաշտայինության նախարարը մասնադոությամբ դիմել է ՀՀ ոսիկանադես Վլադիմիր Գասարյանին և խնդրել աջակցել այս դժվարին դայարում: Բնադաշտայինության դեսական շեսչության կողմից իրականացվող ուժեղացված վերահսկողությունը և ազգային դարկի հարակից մայրուղիներում վերը նշված միջոցառումներն այսուհետև իրականացնելու են ՀՀ ձանադարհային ոսիկանության հետ համատեղ:

Տար հետքերով

Օրերս «Դիլիջան» ազգային դարկի աշխատակիցները շուրջօրյա այցերի ընթացքում հայտնաբերվել են 2 անսառխախտման դեղմ (ադորինի 3 ծառահատում և 2,40 խ.մ ադորինի կերով դուրս բերված փայտանյութ), կազմվել են անսառխախտման արձանագրություններ և ուղարկվել ՀՀ բնադաշտայինության նախարարության աշխատակազմի բնադաշտայինության դեսական շեսչության Տավուռի սարածիային բաժին: Կկարողանա՞ արդյոք Տավուռի շեսչության սարածիային բաժինը ձեռնարկել կանխարգելիչ միջոցառումներ մանասիդ ադորինությունների դեմն առնելու համար, ցույց կսա մոտ ադազան:

Լրատվություն

• Երբ «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիրի» աշխատակիցները զգոն են

ՀՀ բնադահողանոթյան նախարարության «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր»-ի սնօրհնության սակ զգնվող ԲՀԴՏ-ներում աշխատակիցների կողմից, մասնավորապես՝ «Շիկահող» ՊԵՏՏԱԿԱՆ ԱՐԳԵԼՈՅԻ և «ԱՐԿԻԿ» ազգային ՊԱՐԿԻ ՏԱՐԱԾՆԵՐՈՒՄ ԿԱԳՆԱԿԵՐՄՎԱԾ ԸՈՐԶՈՐԵԱ ՍՏՈՒԳԱՅԵՐԻ,

ԵՐԿԱՅԵՐԻ ընթացքում իրավախախտման դեմքեր չեն արձանագրվել: Իրականացված շուրջօրյա հերթադասարանների և ԵՐԿԱՅԵՐԻ ընթացքում «Ջանգեզուր» մասնաճյուղի «Սաղկասու» կոչվող տարածքում հանդիպել են 12 հաս թեզուարյան այծ: Վայրի ողնաշարավոր կենդանիների որոշ տեսակների հաշվառման մոլասակով նշված ժամանակահատվածում կատարվել են ստուգայքեր նաև «Շիկահող» մասնաճյուղի «Շիկահող» ՊԵՏՏԱԿԱՆ ԱՐԳԵԼՈՅԻ ՏԵՂԱՄԱՍՈՒՄ, որոնց ընթացքում հանդիպել են 4 հաս ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԱՅԾՅԱՄ, 1 հաս անտառային կզափս, 2 հաս փորսուղ, 4 հաս աղվես և 9 հաս ԵՆԱԳԱՅԼ: Հանդիպել են նաև գայլի, աղվեսի, փորսուղի, կովկասյան գորշ արջի, ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԱՅԾՅԱՄԻ, անտառային կզափսի և ԵՆԱԳԱՅԼԻ ՈՏ-

ՄԱԽԵՏԵՐ: Համալիրի տարածքում կատարվել են նաև վաղ գարնանային էֆենդերների ծլարձակման փուլի գրանցման և փամու հետևանքով շարժված ծառերի և փչակավոր ընկուզենիների հաշվառման աշխատանքներ: Ծարունակվում է ուսումնասիրվել սեզոնային փոփոխությունների ազդեցությունը վայրի կենդանատեսակների, թռչնատեսակների, ինչպես նաև բուսատեսակների կազմում: Իսկ «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր»-ի «Արկիկ» ազգային Պարկի տեղամասում նախատեսվում է իրականացնել անտառային զանգվածների դեմոնստրացիային ռեյլիկային (հնագույն ֆլորաների) և էնդեմիկ ծառերի ու թփերի հաշվառում, ինչպես նաև կարգաբանական դասակարգում:

• Ստասարկում

ՀՀ բնադահողանոթյան նախարարության «Չիրակ» ավիաօդերևութաբանական կենտրոն փակ բաժնետիրական ընկերությունը տեղեկացնում է, որ Գյումրիի «Շիրակ» օդանավակայանի զարգացման, գործունեության ընդլայնման, ինչպես նաև՝ այն առավել զբաղիչ դարձնելու մոլասակով ՀՀ բնադահողանոթյան նախարարությունը որոշում է կայացրել սույն թվականի փետրվարի 1-ից բոլոր ավիաընկերությունների համար սահմանել

անվճար ավիաօդերևութաբանական ստասարկում: Մինչ այդ մեկ ավիաչվերթի ստասարկման գումարը կազմում էր 33.000 դրամ: Այս որոշման մոլասակն է մեծացնել ավիաընկերությունների հետաքրքրությունը «Շիրակ» օդանավակայանի նկատմամբ և օգտագործել վերջինիս հնարավորությունները՝ մոլասակով Հայաստանի Հանրապետության հյուսիսային հատվածում սնտեսական ակտիվության բարձրացմանը: Անվճար ավի-

աօդերևութաբանական ստասարկումը «Շիրակ» օդակայանում նաև որոշակիորեն կնոլաստի էկոսուրիզմի զարգացմանը:

• Բնության թանգարանն օրեցօր ավելացնում է այցելուների թիվը

ՀՀ բնադահողանոթյան նախարարության բնության ՊԵՏՏԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆը ՊԱՐԹԵՐԱՔԱՐ ընդունում է այցելուների, որոնց թիվն աճը վկայում է, որ այն մասին, որ մեծացել է հետաքրքրությունն էկոլոգիական կրթության, դաստիարակության և էկոլոգիական մշակույթի ձևավորման աստիարեզում: 2017 թ.-ի սկզբից առ այսօր թանգարան է այցելել շուրջ 147 հոգի: Հասկալիս բարձր ակտիվություն է ցուցաբերել Մ. Սեբաստացի կրթամալիրը, որի 32 աշակերտ այս ԵՐԿԱՅԵՐԻ ընթացքում հյուրընկալվելով բնության թանգարան,

Ծանոթացել են արժեքավոր ցուցանմուշներին և ընդլայնել կենսաբազմազանության ոլորտի վերաբերյալ իրենց գիտելիքները: Թանգարանը Պարթերաբար համալրում է իր ցուցանմուշների ցանկը: Այս ԵՐԿԱՅԵՐԻ համալրվել է «Սև կեռնեխ» /Turdus merula/ ցուցանմուշով, որը ՊԱՏԿԱՆՈՒՄ է ճնճողկազգիների ընտանիքին և աչքի է ընկնում իր արու տեսակի՝ սրինգի ձայնի հիշեցնող երգեցողությամբ: Այն տարածված է ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ ԵՎՐՈՊԱՅԱՆՈՒՄ, ԱՖՐԻԿԱՅԱՆՈՒՄ, ՓՈՒՐ Ասիայում և Զիմաստանում:

Խնայողության միջոցառումների արդյունքում Արարատյան դաշտում խորքային ջրերի ջրառը պետք է իջեցվի վերականգնվող նիշից ներքև

«Քննադատականության նախարարությունում հրավիրվել էր 2017 թ. հունվարի 23-ին ՀՀ վարչապետի որոշմամբ ջրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարման և ստորերկրյա ջրերի օգտագործումը նորմավորելու նպատակով ստեղծված միջգերատեսչական աշխատանքային խմբի անդամիկ նիստը:

Աշխատանքային խմբի ղեկավար Արծվիկ Մինասյանը ներկայացրել է որոշմամբ հաստատված հանձնարարականը, ըստ որի 20-օրյա ժամկետում ՀՀ վարչապետին ղեկավար ներկայացվի Արարատյան դաշտի վերականգնվող ստորերկրյա ջրային ռեսուրսների սահմանված չափաֆանակների աղահովման, ռեսուրսավճարների նոր կառուցվածքի, ձկնարհարության ոլորտում ջրի ֆանակական նորմերի, ջրային համակարգերում կորուսների նորմաշիվների սահմանման վերաբերյալ միջոցառումների ծրագիր: Աշխատանքային խմբում ընդգրկված են ՀՀ բնադատականության նախարար Ա. Մինասյանը (միջգերատեսչական աշխատանքային խմբի ղեկավար), ՀՀ վարչապետի գլխավոր խորհրդական Գ. Մարտիրոսյանը, ՀՀ բնադատականության նախարարի տեղակալ Խ. Հակոբյանը, ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարի տեղակալ Ա. Հարությունյանը, ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական ռազմավարության նախարարի տեղակալ Վ. Գևորգյանը, ՀՀ կառավարությանն առընթեր ղեկավար եկամուտների կոմիտեի նախագահի տեղակալ Վ. Միրունյանը, ՀՀ ԷԲԲՆ-ի ջրային ռեսուրսների ղեկավար կոմիտեի նախագահի տեղակալ Վ. Նարինյանը, ՀՀ կառավարության աշխատակազմի տնօրենի գլխավոր զարգացման և բնադատական վարչության ղեկավար Կ. Մարգարյանը և «Հայջրնախագիծ» ՓԲԸ-ի տնօրեն Յու. Զավադյանը: Նախարար Արծվիկ Մինասյանը հայտնել է, որ աշխատանքային խմբի անդամներին կփոխանցվեն ոլորտի վերաբերյալ նախարարության ունեցած տեղեկատվությունը և նախկինում իրականացված ծրագրերի արդյունքները՝

մասնավորապես ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության /ՄԶԳ/ ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Գիտական առաջադեմ տեխնոլոգիաների օգտագործում և համագործակցություն հանուն ռեսուրսների համալիր դատականության» (ԳԱՏՕ) ծրագրի շրջանակներում իրականացված ուսումնասիրությունների արդյունքները, որի շնորհիվ 2016 թվականին գույքագրվել է 2807 հոր, 14 բնական աղբյուր, 235 ձկնային ռեսուրսներ: Բացահայտվել են նաև չբացահայտվող հորեր, որոնց մի մասից ջրի հոսք է դիտվել: Ներկայումս կրամատչելի են ՀՀ բնադատականության նախարարության կողմից Արարատյան դաշտում ձկնարտնության առանձնահատկությունները վեր հանած ուսումնասիրությունների արդյունքները՝ դրանց հիման վրա հաջորդ նիստում առարկայական ֆնանսավորման կազմակերպելու նպատակով:

Աշխատանքային խմբի անդամները ներկայացրել են իրենց մոտեցումները խնդրի լուծման առնչությամբ: Միջգերատեսչական աշխատանքային խմբի ղեկավարը ներկայացրել է ուսումնասիրությունների արդյունքները, ըստ որոնց Արարատյան դաշտից ներկայումս իրականացվում է 1.6 մլրդ մ³ ջրառ, որից 800 մլն մ³-ն ուղղվում է ձկնարհարությանը, 581 մլն մ³-ն՝ ոռոգմանը, 190 մլն մ³-ը՝ խմելու, կենցաղային նպատակներով և 29 մլն մ³-ն արդյունաբերական նպատակներով: Ըստ Ա. Մինասյանի՝ Արարատյան դաշտի ստորերկրյա ջրերի վերականգնվող չափաֆանակը 1.1 մլրդ մ³ է և իրականացվող միջոցառումների հիմնական խնդիրը ղեկավար է լինի 1.6 մլրդ մ³ ջրառը համադասարան մեխանիզմներով իջեցնել 1.1 մլրդ մ³-ից ներքև: Պետք է մշակվի նաև ռեսուրսավճարների նոր կառուցվածք, որը կստիպի ռեսուրսներին ավելի արդյունավետ օգտագործել ջրային ռեսուրսները: Նախարարը կարևորել է ջրային համակարգում կորուսների նորմաշիվների սահմանումը:

• **Խնայողության միջոցառումների արդյունքում Արարսյան դաշունը խորհային ջրերի ջրառը լիցի է իջեցվի վերականգնվող միջոցներել**

Սկիզբը՝ էջ 6 /

Աշխատանքների մեկնարկի համար կարևորվել է նաև ՀՀ կառավարությանն առընթեր լիցենզիայի եկամուտների կու-միստի կողմից համադասասխսան սեղեկասվության սրա-մադրումը թե՛ ձկնաբուծական սննետեսությունների գործունե-ության, թե՛ նրանց կողմից իրականացված բնադաշտա-նական բնօգտագործման վճարների մասին:

ՀՀ վարչապետի գլխավոր խորհրդական Գ. Մարտիրոսյա-նը կարևորել է գիտականորեն հիմնավորված հաշվարկնե-րի արդյունքները, որոնց հիման վրա հնարավոր կլինի սահ-մանել ջրառի այն սահմանափակումները, որի արդյունքում հնարավոր կլինի Արարսյան դաշտի խորհային ջրերի հորի-զոնները 5-10 տարվա ընթացքում հասցնել նախկին մա-կարակի:

Ըստ բանախոսի, նախաձեռնության նպատակը ձկնա-րասարությանը վնասելը չէ, այլ դրան զուգահեռ հնարավոր-ությունների սեղծումը, որոնցից հազարավոր տարիներով Արարսյան դաշունը գյուղատնտեսությանը զբաղվելու հնարավորությունը փոխանցվի սերունդներին, այլ ոչ թե այդ հողերն աղակալվեն: Առաջնային է համարվել այն սահմանների նախանշումը, որոնք ձկնաբուծության հա-մար շահավետ կլինեն և չեն հարվածի բնությանը: Խորհր-դակցության ժամանակ աշխատանքային խմբի անդամնե-

րը ներկայացրել են խնդրի լուծման վերաբերյալ իրենց գե-րասեսությունների սնորհման սեղեկասվությունը և մոնե-ցումները:

Աշխատանքային խմբի անդամները կարևորել են Արա-րսյան դաշտի խորհային ավազանի ներկայի վիճակի իրական դասկերի գիտական հիմնավորումը և առկա խն-դիրներին սեղծ ժամկետներում լուծում սալու մեխանիզմ-ների մշակումը: Խորհրդակցության ավարտին խորհրդի ան-դամների միջև բաշխվել են համադասասխսան գերասես-ությունների լիազորությունների օրհանակները ընդգրկող խնդիրները, որոնց վերաբերյալ ետօրյա ժամկետում լիցի է սրամադրվի սեղեկասվություն հաջորդ միսի աշխատանք-ները կազմակերպելու նպատակով: Հարցերը վերաբերում էին ջրախնայող և էներգախնայող սեխնուլոգիաների ներդր-մանը, Ջրային ռեսուրսների ավսոմաս կառավարման հա-մակարգի ասիճանաբար կիրառմանը, Կոմերցիոն ջրա-կորուսների կրճատմանը, ռեսուրսավճարների նոր՝ ղորգե-սիվ սանիդակի կիրառմանը կառուցվածքի ձևավորմանը, խրախուսման մեխանիզմների կիրառման միջոցով երկր-դային ջրօգտագործման համակարգի ներդրմանը և այլն:

Աշխատանքային խումբը որոշում է ընդունել հաջորդ միսը գումարել մեկ Եարաթից:

Գերմանական վերակառուցման բանկի /KfW/ հետ համագոր-ծակցությունը արգասաբեր է ել հեռանկարային

Հունվարի 25-ին ՀՀ բնադաշտանության նախարար Արծվիկ Մինասյանն ընդունել է Գերմանական վե-րակառուցման բանկի /KfW/-ի սնօրեն Եվա Վիսի գլխավոր-ած ղաշվիրակությանը: Ողջունելով հյուրերին՝ նախարար Շնորհակալություն է հայտնել բազմաթիվ իրականաց-ված ծրագրերի և համագործակցության Եարունակականու-թյան համար: Անդրադառնալով համասեղ իրականացված նախագծերին՝ Արծվիկ Մինասյանը համառոտ ներկայաց-րել է դրանցից մի քանիսը, մասնավորադես, մեել «Հայաս-անի Ջավախի սարահարթում ղաշտանվող տարածքների սեղծում» ծրագրի մասին, որի արդյունքը Արվի լճի, Կրասանի և Թուրիային հարակից սահմանամեծ տարածքում ազգային ղարկի սեղծումն է: Կարևոր նախաձեռնու-թյուններից մեկն էլ Անդրսահմանային միացյալ քարտուղար-ության սեղծումն է: Նախարարը ներկայացրել է Կովկասի բնության հիմնադրամի հես արդյունավետ համագոր-ծակցությունը, խոսել նաև՝ առաջիկա նախագծերի մա-սին: Անդրադառն է եղել «Արարսյան դաշտավայրում կեն-սրոնացված սնօրենյա ջրային ռեսուրսների կառավարում» ծրագրին: Արծվիկ Մինասյանը մեել է, որ Գերմանական վե-րակառուցման բանկի աջակցությունը ծրագրով նախա-սեսված մոնիթորինգի իրականացման և վերահսկողու-թյան ավսոմաս համակարգի ներդրման գործընթացներում

Եադես կնդասի նախագծի իրականացմանը: Գոհունակություն հայտնելով իրականացվող աշխա-տանքներից, Գերմանական վերակառուցման բանկի սնօրեն շիկին Եվա Վիսը նաև սեղեկացրել է, որ վերոհիշյալ՝ «Արա-րսյան դաշտավայրում կենսրոնացված սնօրենյա ջրա-յին ռեսուրսների կառավարում» ծրագրին ֆինանսական օժանդակությունը հաստատվել է և ֆինանսավորման իրա-կանացվելու է «Շիրակի և Արարսյան դաշտի մակերևու-թային և սնօրենյա ջրատար հորիզոնի համակարգերը կա-ողող ջրային ռեսուրսների համադարձակ կառավարման ծրագրի օրհանակներում Կադի ջրամբարից Արարսյան դաշտ ջուր սեղափոխելու համար հնարավորությունների ու-սումնասիրության կոնցեդալով նախագիծ» դրամաշնո-հային ծրագրի օրհանակներում՝ որդես ծրագրի երրորդ բա-ղադրից: Դրամաշնոհի գումարը կկազմի 1,3 մլն Եվրո: Հանդիղմանն անդրադառն է եղել նաև մի Եարբ այլ հար-ցերի, այդ թվում, օրհակա միջավայրին հասցված վնասի փոխհատուցման մեխանիզմների կիրառման գործընթա-ցին, էկոսուրիզմի զարգացման հնարավորություններին:

Լրատվություն

Սևանի ձկան մեծ ղաշարների և ձկնորսության շահութաբերության մասին ակնարկներ կան Մովսես Խորենացու մոտ: Արաբական աղբյուրների վկայությամբ՝ դեռ 3-րդ դարի կեսերին Սևանի ձուկը շատ մեծ ղախանջարկ ուներ և հասնում էր մինչև Բաղդադ: Որդես կանոն՝ դարեր ի վեր ձկնորսությունը, մասնավորապես Սևանի ղա-

• Սևանի անավաս ղաշարությունը

րագայում, լինելով խիստ շահութաբեր գործ, համարվում էր արժույթի՝ Բագրատունիների և իբխանական ազդեցիկների մեծաճանաչը (9-11դդ.): Իբխան ձկան անվանումը գալիս է հենց այստեղից, քանի որ այն հասու էր բացառապես իբխանական սներին, իսկ ժողովրդի աղիս խավերը ղեժ էր սրային ու սնվեին միայն բախտակ, խրանուկի, բեղլու և մյուս սեսակներով, որոնց սննդարար արժեքը անհամեմատ ցած էր: Իբխանական սները, ասենք Սյունիքը, որն իր կարողություններով չէր զիջում Բագրատունիներին, իրենց հարսությունն արժացրել էին մաս ունեցած և սնորհմած ձկան ղաշարներով: Իսկ որդեսգի հնարավոր լինել այդ օջառի ղաղունակ սեխնիկայի օգնությամբ

այդքան ձուկ որսացվեք, ղեժ էր որ լճի ղաշարները շատ հարուստ լինեին: Չեսագայում՝ 19-րդ դարում, ձկնորսության ղաշարությունն ուսումնասիրողներից մեկի՝ Վոյուցկովի սվյալներով՝ լճի վարձակալը ղաշարավոր էր ձկան համար հասու ստեղծված 400 արաններով, որոնցից յուրաքանչյուրի մեջ կար մոտ 400 ձուկ, առաջել Թիֆլիս, Քանձակ և այլուր: Եվս մի ուշագրավ փաստ. հակասություններ և անգամ սուր կոնֆլիկտներ Սևանի առափնյա բնակավայրերի ձնորսների և դրսից եկած գնորդների միջև դարեր շարունակ եղել են: Փաստորեն՝ արժույթի, իբխանական սների և Սևանի առափնյա բնակավայրերի ձկնորսների ջրերը մի առվով չեն հոսել դեռ շատ վաղուց:

• Չեսաբրի փաստեր մոլորակի աղագայի մասին

Ամեն արի երկրի բնակչության թիվը ավելանում է 218 030 մարդով: Գիտնականների կանխատեսումով՝ 2040 թ. մոլորակի վրա կադրի մոտ 9 միլիարդ մարդ: Ամենախիստ բնակեցված երկրները կլինեն Չինաստանը 1,33 միլիարդ մարդ, Չնդկաստանը 1.16 միլիարդ, ԱՄՆ 306 միլիոն մարդ, 230 Ինդոնեզի-

ան և Բրազիլիան մոտ 191 միլիոն մարդ: ***

Վերջին 60 արում Երկրի ազգաբնակչության թիվը ավելացել է մոտ երեք անգամ, երկու միլիարդից ավելի մարդ սեղափոխվել են փաղափներ: Ամեն շաբաթ ողջ աշխարհում ավելի քան մեկ միլիոն մարդ լրացնում են փաղափները: ***

***
ժամանակակից համաշխարհային գյուղատնտեսությունը արժարում է երկու անգամ ավելի մթերք, քան ղեժ է մարդկանց: Ողջ աշխարհում վաճառվող հացահատիկի 50% ծառայում է իբրեւ մասնակեր կենդանիների համար, կամ էլ՝ օգտագործվում բիովառելիի համար: ***

Արկտիկական սառույցը վերջին 5 արում դարձել է 70 սանիմետրով ավելի բարակ: ***

Տարեային աղեսների հաճախականությունը 2000 թ.-ից մինչ 2006 թ. ընկած ժամանակահատվածում մայրուղի սասնամյակների համեմատ աճել է 187%: ***

Ամեն արի աշխարհում աղբանոց է նեցվում ավելի քան 125 միլիոն աշխատող բջջային հեռախոս, որոնք ղաղապես ձանձարեցել էին իրենց սերերին: ***

Ամեն արի մոտ 5 տոննա կոսմետիկ միջոցներ (շրթներկ, մաշկի խնամքի փուկներ, արևահարման դեմ կրեմներ և այլն) հայտնվում են Չամաշխարհային օվկիանոսում: Կանացի օրգանիզմը արեկան ներծծում է մոտ 2,5 կգ կոսմետիկա: ***

Նախագիծը՝ Արծուն Պեղանյանի
խմբագիր՝ Մանվել Սկրչյան
Ձևավորումը՝ Նարինե Բաղդասարյանի
Նյութերը՝ ՀՀ ԲՆ Հասարակայնության հեռ կադրերի վարչության

Չեռախոս՝ 011 818 517